

Budući da postojeća sudska praksa isključuje odgovornost broдача za nepravilno slaganje (učvršćenje) robe u kontenerima, sud je i u konkretnom slučaju broдача oslobodio odgovornosti.

(DMF 1975, str.90)

M.P.

VRHOVNI SUD, Hong Kong

Presuda od 26.IV 1974.

Wallem Shipping (Hong Kong) Ltd. i
Telfair Shipping Corporation c/a
Vlasnici broda "Philippine Admiral"

Imunitet od sudbenosti državnih trgovačkih brodova - Državni brodovi namijenjeni trgovačkoj svrsi nisu imuni od sudbenosti stranih sudova - Javna svrha pretpostavlja da je brod u posjedu države i da nije namijenjen trgovini

Tužitelji su ustali tužbom in rem protiv broda "Philippine Admiral" i to prvi tužitelj za naknadu izdataka ("disbursements") za račun broda za vrijeme njegovog boravka u Hong Kongu, a drugi tužitelji radi povrede ugovornih obveza vlasnika broda iz brodarskog ugovora između drugotužitelja i broдача Liberation Steamship Company Incorporated. Nakon što je postupak pokrenut i nakon što je broдар pristupio postupku ("entered an appearance"), prvostepeni sudac je odredio procjenu broda i prinudnu prodaju. U tom stadiju postupka pojavila se Komisija za reparacije filipinske vlade i zahtijevala da se odredi reposesija broda u korist Komisije i da se obustavi postupak na temelju tužbe, procjene i odredbe o prodaji. Prvostepeni sud je uvažio zahtjev koji mu je upućen sa strane vlade Filipina na temelju njenog imuniteta od sudbenosti. Tužitelji su na to podnijeli žalbu i Vrhovni sud Hong Konga je na to donio presudu kojom je udovoljio žalbi iz slijedećih bitnih razloga:

Sudac Huggins u svom votumu najprije iznosi historijat ovog slučaja. Vlada Filipina je na ime reparacija dobila od vlade Japana 500 milijuna dolara za nabavku robe u Japanu, a među tim stvarima je bila i nabava brodova. Unutarnjim propisima je na Filipinima utvrđeno da se na taj način pribavljena dobra mogu dati samo uz naplatu filipinskim građanima i filipinskim pravnim osobama koje su

u potpunom vlasništvu filipinskih državljana. Konkretno brod "Philippine Admiral" je bio jedan od tih brodova. Između Liberation Steamship Company, Incorp. i državne komisije zaključen je ugovor u kojemu je bilo predviđeno da će se kupovna cijena broda platiti unutar 10 godina u jednakim godišnjim ratama. Tokom tih godina došlo je opetovano do sporova, posebno kada je poduzeće zaključilo brodarski ugovor o tom brodu s jednom indijskom kompanijom, ali su ti sporovi zapravo neodlučni za ishod ovog spora, jer je nesumnjivo da poduzeće nije udovoljilo svim svojim obvezama prema državnoj komisiji i da je još dužno znatne svote. U ugovoru je u čl.11. predviđeno da će uvjetna prodaja "automatski i bez daljih formalnosti biti bez učinka i biti proglašena raskinutom" ukoliko kupac ne udovolji bilo kojoj svojoj dužnosti, i da će tada već plaćeni obroci biti smatrani vozarinom koju je kupac platio. U čl.13. pak, istog ugovora, stoji da će komisija ako raskine ("rescind") ugovor imati pravo na posjed broda. Stvarno je komisija 10.X 1973. izjavila da raskida ugovor. Na temelju tog činjeničnog stanja sudac postavlja šest pitanja:

- 1) Da li postoje posebna pravila o imunitetu suverena kod brodova koja su različita od onih u drugim sporovima?
- 2) Da li se mora pokazati bilo kakav interes s obzirom na zahtjev za priznanje imuniteta?
- 3) Koji je interes vlada Filipina pokazala?
- 4) Da li je potrebno, u slučaju da se radi o postupku in rem, da se dokaže da se radi o brodu namijenjenom za javne svrhe?
- 5) Da li je brod bio namijenjen za javne svrhe?
- 6) Da li je bilo odricanja od imuniteta?

Glede prvog pitanja sudac konstatira da je u United States of America and Republic of France v. Dollfus Mieg et Cie. S.A. and Bank of England (1952) Earl Jowitt izrekao da nema posebne doktrine koja se primjenjuje na brodove a koja se ne bi primjenjivala i na zlatne šipke. Iz drugih preceđenata slijedi da nema takve doktrine prema kojoj je uvijek isključeno utuženje stranog suverena (Sultan of Johore v. Abubakar Tunku Aris Bendahar, 1952). U "Cristina" (1938) je Lord Atkin postavio načelo sa svr-

hom da se na temelju prigovora suverenog imuniteta stavi van snage tužba i odredba o zaustavljanju broda, treba slijediti da bi inače suveren bio prisiljen da se podvrgne sudjenju o naknadi štete protiv sebe, ili da vrati određenu imovinu, ali i da se na taj način od njega traži imovina koja se nalazi u njegovom posjedu ili pod njegovim nadzorom. Lord Atkin je s obzirom na ovo drugo načelo spominjao namjenu broda, ali je to, izgleda, ograničio na nadzor. To bi značilo da je namjena za javne svrhe nužna tamo gdje vlada ima samo nadzor nad određenom imovinom. Sudac prihvaća mišljenja da su sporovi o brodovima bili najčešći, jer su baš brodovi bili u mogućnosti da dodju u područje jurisdikcije drugog suverena, pa stoga sudac prvo pitanje rješava tako da utvrđuje da nema posebnih pravila o imunitetu kod brodova.

Na drugo pitanje, naime koji interes na predmetu mora vlada dokazati, ponajprije smatra da se mora samo dokazati da interes suverena nije ishitren ("illusory"), kako slijedi iz *Juan Ysmael & Co. Inc. v. Government of the Republic of Indonesia* (1955). U slučaju *Dollfus Mieg* (1952) je smatrano da su distinkcije s obzirom na posjed suviše suptilne, ali ističe da se u tom slučaju nije radilo o stvarnopravnoj nego obveznopravnoj tužbi. Međutim u američkoj presudi *The Republic of Mexico v. Hoffman* (1945) je Chief Justice Stone smatrao da nema mjesta prihvaćanju prigovora suverenog imuniteta s obzirom na to što je meksička vlada prepustila na temelju zakupnog ugovora na pet godina privatniku brod u posjedu tog ugovora postavljao zakupoprimac. Brod prema tome nije bio u posjedu države. Američki vrhovni sudac je citirao slučaj "Navemar" u kojemu se zauzelo stajalište da je za imunitet potrebno da je brod u posjedu države i posada i zapovjednik od te države zavise. Na temelju toga sudac smatra da je potrebno da suveren ima vlasnički, posjednički ili drugi slični interes na predmetu spora.

Treće pitanje je kakav je interes Vlada Filipina pokazala. Sudac na temelju slučaja *Ghosh v. D'Rosario* (1963) smatra da je dovoljno da interes u pitanju postoji u bilo kojem času postupka, a ne mora postojati u času pokretanja. Kako je u ovom slučaju nesumnjivo da je brodar broda "Philippine Admiral" dužan vladi Filipina znatnu svotu i da je ona raskinula uvjetni ugovor o kupoprodaji, sudac uzima da interes vlade nije iluzoran i da stoga postoji pravo vlade da traži posjed broda.

Četvrto pitanje je da li u slučaju da se postupa in rem treba dokazati da je brod namijenjen javnoj svrsi ("public use").

U svojem izlaganju sudac Huggins citira izreku američkog Chief Justice Marshalla u *U.S. Bank v. Planters' Bank* (1824) da kada vlada postane ortak u trgovačkom društvu, ona sa sebe skida suvereni značaj ukoliko se radi o poslovima takvog društva. Slučaj "*Parlement Belge*" (1880) pokazuje da je prvostepeni sudac Sir Robert Phillimore smatrao da se radi o brodu na koji se ne može primijeniti imunitet jer nije u položaju sličnom ratnim brodovima, ali Apelacioni sud je smatrao da je on upotrijebljen u javnoj službi. U slučaju *Porto Alexandre* (1920) je imunitet prihvaćen suprotno zahtjevu za nagradu za spasavanje kod broda koji nije bio u javnoj službi i to na temelju shvaćanja sudaca da su vezani slučajem "*Parlement Belge*" (1880), iako je, kako je rečeno, taj slučaj smatrao brod o kojemu se radilo brodom u javnoj službi. U "*Cristina*" (1938) je Lord Maugham izričito smatrao da kod broda koji nije u javnoj službi treba slijediti prvostepeni judikat Sir Roberta Phillimorea, a za *Porto Alexandre* (1920) je izričito smatrao da je pogrešno presudjen. Naprotiv Lord Wright je u "*Cristina*" smatrao da se mora uzeti u obzir "*Pesaro*" (1925) u kojem je američki Vrhovni sud smatrao da se suvereni imunitet proteže i na državne brodove namijenjene trgovini. Sudac Huggins smatra da stajalište Lorda Wrighta (prema kojemu bi intervencija zakonodavca bila potrebna da se uskrati imunitet državnim trgovačkim brodovima), suprotno onome Lorda Maughama, danas gubi na težini s obzirom na to što je Vrhovni sud SAD u *Mexico v. Hoffman* (1945) odustao od stajališta u "*Pesaro*", a i s obzirom na to što je Vrhovni sud Kanade u *Flota Maritima Browning de Cuba S.A. v. The Canadian Conqueror* (1962) stao na stajalište da kod državnih brodova postoji oboriva presumpcija da su namijenjeni javnoj službi. Upućuje i na stajalište autora (Dr. Cheshire in his *Private International Law*, 8th ed. p. 103) i na Dr. O'Connell u *International Private Law*, 2nd ed. p. 855, koji upućuju na prednosti doktrine restriktivnog imuniteta, a i na to da se engleska judikatura nije vezala uz doktrinu suverenog imuniteta kod trgovačkih državnih brodova. Usljed toga sudac rješava četvrto pitanje tako da smatra na temelju dicta u engleskim slučajevima i međunarodne prakse ("*international practice and of the balance of persuasive authority in the dicta in the English cases*") da ne treba uvažiti suvereni imunitet kod brodova koji nisu namijenjeni javnoj službi, a i konstatira da nije vezan nikakvim precedentima u tom pravcu.

Peto je pitanje da li je "Philippine Admiral" namijenjen javnoj službi.

Na ovo pitanje suci odgovaraju negativno, jer i prema naknadno donesenim propisima Filipina brod će se uvijek nalaziti u trgovačkoj službi, a nikada dosada nije bio u posjedu države. Uostalom kod toga naglašuju da američki precedent "Pesaro" (1925) nije više nakon američkog slučaja "The Republic of Mexico v. Hoffman" (1945) na snazi. Isto tako presumpcija javne svrhe do protudokaza iz "The Canadian Conqueror" (1962) u ovom slučaju ne dolazi do primjene, jer bi filipinska vlada morala u svojim navodima utvrditi takve činjenice koje kada bi bile dokazane opravdavaju primjenu imuniteta.

Na osnovi tih svojih zaključaka suci su stali na stajalište da prigovor suverenog imuniteta u pogledu broda "Philippine Admiral" nije opravdan. Međutim kako suci očekuju da bi slučaj mogao doći pred treću molbu zauzeli su stajalište i o tome da li se suveren svojim ponašanjem odrekao imuniteta, pa su stali na stajalište da to nije učinio, jer se suveren ne može odreći imuniteta pasivnim ponašanjem nego to mora učiniti izričitom izjavom prema rješidbi Mighell v. Sultan of Johore (1894).

(LLR 1974,2, str.525)

E.P.

Bilješka.- Poznato je da su sudovi zemalja common law-a skloni apsolutnoj, a neskloni restriktivnoj teoriji suverenog imuniteta kada sude na temelju common law-a. Najčešći slučajevi su dakako bili oni koji su se ticali brodova. Iza slučaja "Cristina" (1938) kada se pokazalo da bi moglo doći do obimnije revizije dotadanih stajališta i američkog slučaja "The Navemar" (1938) koji je išao u istom pravcu, ova Hong-Konška rješidba ide najdalje u tom smislu. Ukoliko bi Tajni savjet zauzeo isto stajalište moglo bi se konačno stajalište sudova zemalja common law-a ustaliti na pozicijama analognim onima evropskih sudova, napose njemačkih i talijanskih, a i shvaćanja austrijske i jugoslavenske doktrine.

E.P.